

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ КРИВОГО РОГУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Г.К. Кельзікова¹, В.О. Шипунова²

1- студентка факультету географії, туризму та історії

2- кандидат географічних наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

Вступ. Традиційно екологічний туризм розуміється переважно як відвідування найбільш екологічно збалансованих, незабруднених, заповідних територій. Такій позиції сприяла потреба людини вирватись з міст, насичених технікою, урбанізованих і промислових ландшафтів. Об'єктами туризму в такому випадку є заповідні території – національні парки, заповідники, ботанічні сади, зоологічні парки, заказники, пам'ятки природи, дендрологічні парки тощо [1].

Інша сторона екологічних процесів і станів територій – антропогенні порушення природи як потенційні альтернативні об'єкти спостережень, залишаються осторонь. Тому постала задача переосмислення традиційного підходу до визначення змісту екологічного туризму.

Всі сучасні ландшафти в тій чи іншій мірі перетворені людиною. Ми вважаємо, що до змісту екологічного туризму слід відносити й подорожі до регіонів і об'єктів, які зазнали якісних змін з боку людини.

На території України одним з регіонів, де розвинені майже всі відомі антропогенні ландшафти і негативні екологічні процеси є Кривбас [2]. Тут найкраще і найрізноманітніше можуть бути реалізовані всі можливі програми турів екологічного туризму [4]. Об'єктами екскурсій в рамках нового погляду на екотуризм виступають: промислові підприємства, старі та працюючі кар'єри і відвали, шахтні провали, підземні ландшафти шахт, магістральні та промислові канали, дренажні канали навколо промислових об'єктів, відстійники, сміттєзвалища, землі забруднені радіонуклідами, зони підтоплення і засолення земель [3].

Мета роботи – визначити особливості та перспективи використання туристичних ресурсів Кривого Рогу для розвитку екологічного туризму.

Об'єкт та методи дослідження. Об'єкт дослідження – туристичні ресурси Кривого Рогу для розвитку екологічного туризму.

Використані такі методи як аналіз наукової літератури, збір інформації, картографічний, обробка та узагальнення одержаних даних.

Результати та їх обговорення. В межах міста Кривий Ріг Остапчук І. О. розроблені, апробовані і проводяться маршрути екологічних екскурсій: «Розрив шаблону – контрасти річки Саксагань»; «Розрив шаблону – полігон ТПВ Кривого Рогу»; «Червоне озеро Кривбасу»; «Відродження Криворізької води» [4].

У свою чергу, ми звертаємо увагу громадськості на важливість боротьби з екологічними проблемами м. Кривого Рогу та пропонуємо авторські проекти екскурсій по місту. Вони, в свою чергу, слугуватимуть базисом екологічної просвітницької діяльності та допоможуть сформувати ряд екологічних понять та уявлень, що будуть направлені на виховання відповідального відношення до стану середовища міста. Всі вони показують негативні для природи наслідки нераціонального використання умов і ресурсів і в той же час розкривають можливості вторинного використання або відновлення функцій індустріальних і постіндустріальних ландшафтів в структурі міста (можливі варіанти ревалоризації ландшафтів).

Класичний шлях видалення відходів (контейнер - сміттєвоз - звалище - рекультивация) сьогодні неефективний і, крім того, потенційно небезпечний, оскільки навіть ретельно оброблене і засипане ґрунтом звалище є джерелом "звалищного газу", стимулюючого парниковий ефект. Саме тому нами розроблена екскурсія на підприємство «Чисте місто» .

Екологічними наслідками видобутку корисних копалин є цілковите знищення ґрунтів, порушення рельєфу, зміни геологічних умов і мікроклімату, кругообігу води, погіршення умов життя рослин і тварин. Спільно с активістом, екскурсиводом Володимиром Огуром нами був розроблений маршрут екскурсії «Кривий Ріг з висоти пташиного польоту» з елементами рекультивацийних робіт на Петровському відвалі.

У результаті гірничодобувної діяльності, а саме вилучення порід з надр землі шахтним способом, утворюються величезні пустоти, що заповнюються високомінералізованою водою (шахтними водами), та за умови припинення відкачки або переповнення накопичувачів неминуче стануть джерелом розвитку надзвичайних ситуацій та техногенних катастроф. Для того, щоб на власні очі побачити усі

негативні екологічні наслідки даного явища, нами була розроблена екскурсія «Реліктові води Кривбасу».

Висновки. Нами складена картосхема «Об'єкти Кривого Рогу, привабливі для екологічного туризму». Серед яких:

1. Природні туристичні ресурси: 8 об'єктів ПЗФ, з яких 4 вже використовуються в цілях екологічного туризму - Криворізький ботанічний сад Національної академії наук України, ландшафтний заказник «Візира», парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Парк імені Федора Мершавцева», геологічна пам'ятка природи «Скелі МОДРу». А також, 4 об'єкти які можуть бути використані в цілях екологічного туризму: ландшафтний заказник «Балка Північна Червона», геологічні пам'ятки природи: «Сланцеві скелі», «Виходи амфіболітів», «Виходи аркозових пісковиків».

2. Природно-антропогенні туристичні ресурси: 5 з яких вже використовуються в цілях екологічного туризму – Жовтневий затоплений гранітний кар'єр, залізорудний кар'єр ПАТ Пд. ГЗК, Бурщицький відвал, червоне озеро Кривбасу, полігон твердих побутових відходів. А також, 7 об'єктів перспективних для екологічного туризму - Петровський відвал, відстійник шахтних вод, Глеюватський кар'єр ПАТ ЦГЗК, Карачунівський затоплений гранітний кар'єр, шахти («Родіна», «Гвардійська», «Тернівська»).

3. Антропогенні туристичні ресурси: 2 з яких вже використовуються в цілях екологічного туризму - «Кривбасводоканал», центральна станція аерації. А також, 2 об'єкти перспективних для екологічного туризму – підприємства «АрселорМіттал Кривий Ріг» та «Чисте місто».

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що м. Кривий Ріг володіє величезним потенціалом для розвитку екологічного туризму.

Список використаної літератури.

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування [монографія] / Олександр Олексійович Бейдик. – К. : Київський університет, 2001. – 395 с.
2. Казаков В.Л. Фізична географія Криворіжжя: [монографічна навчальна книга] / Казаков В.Л., Калініченко О.О., Коцюруба В.В., Остапчук І.О., Паранько І.С., Савосько В.М., Шипунова В.О., Ярков С.В. - Кривий Ріг: «Центр-Принт» 2012.- 245 с.

3. Казакова Т.А. «Екологічний туризм в промислових регіонах» (на прикладі Кривбасу). / Казакова Т.А. // Матеріали кафедральних науково-дослідних тем. Випуск 5. – Кривий Ріг: Видавничий центр, 2010. – 232 с.
4. Остапчук І. О. Естетична оцінка ландшафтів під час екологічних екскурсій вздовж р. Саксагань / І. О. Остапчук // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / [під ред. В.Г. Савосько]. – Кривий Ріг: 2016.– вип. 12. - 14 – 17 с.